

Usługi płatnicze w dyrektywie 2007/64/WE w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego

Wstęp

13 listopada 2007 r. została uchwalona Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2007/64/WE w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE¹ (w dalszej kolejności zwana „PSD” lub Dyrektywą”).

Zasadniczym celem uchwalenia Dyrektywy było stworzenie wspólnych ram prawnych dla świadczenia usług płatniczych w ramach Unii Europejskiej, które do tej pory były regulowane poprzez odrębne systemy prawne państw członkowskich. Te wspólne ramy prawne w zamyśle ustawodawcy europejskiego urzeczywistniają zasady równego dostępu do systemów płatności, zasady przejrzystości warunków i wymogów w zakresie informowania o usługach płatniczych oraz ochronę konsumenta.

Dyrektywa wprowadza szereg nowych instytucji prawnych, które zgodnie z art. 94 PSD powinny być implementowane do krajowych systemów prawnych przez państwa członkowskie do dnia 1 listopada 2009 r.

Celem niniejszego artykułu jest analiza przepisów PSD w zakresie wprowadzonej nowej kategorii usług – usług płatniczych. Analiza będzie obejmować próbę określenia przedmiotowego zakresu poszczególnych usług płatniczych, jak również zasygnalizowanie zagadnień, które mogą pojawić się na tle implementacji tych pojęć do krajowego porządku prawnego.

Konsekwencje kwalifikacji danych usług jako usługi płatnicze

Przed przeprowadzeniem analizy przepisów Dyrektywy warto określić doniosłość prawną kwalifikacji usług świadczonych przez dany podmiot jako usług płatniczych.

PSD wprowadza zasadę, iż usługi płatnicze mogą być wykonywane jedynie przez dostawców usług płatniczych (art. 29)². Oznacza to w uproszczeniu, iż świadczenie usług wymienionych w załączniku do PSD, jeżeli nie jest wykonywane przez żaden z podmiotów uprawnionych, wymaga uzyskania

¹ Dz. U. L 319/1 z 5.12.2007.

² Jako dostawcy usług płatniczych wymienione są wyłącznie następujące podmioty: instytucje kredytowe, instytucje pieniądza elektronicznego, instytucje świadczące żyro pocztowe, instytucje płatnicze, Europejski Bank Centralny i krajowe banki centralne, gdy nie działają one w charakterze władz monetarnych lub innych organów publicznych, państwa członkowskie lub ich władze regionalne lub lokalne, gdy nie działają one w charakterze organów publicznych (art. 1 ust. 1).

zezwolenia na prowadzenie działalności w charakterze instytucji płatniczej (art. 5 PSD)³. Ponadto, niezależnie od kwestii uprawnień podmiotowych, świadczenie usług płatniczych wiąże się z koniecznością stosowania przepisów PSD w zakresie przejrzystości warunków i wymogów w zakresie informowania o usługach płatniczych, a także z obowiązkiem zapewnienia użytkownikom usług płatniczych odpowiednich praw, dotyczących m. in. wysokości opłat, autoryzacji, odpowiedzialności za transakcje oszukańcze itp.

Dyrektywa nakłada jednocześnie na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia przepisów dotyczących sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszenia przepisów krajowych (art. 81).

Stąd kluczowe znaczenie dla oceny istnienia obowiązku stosowania PSD w wyżej wskazanym zakresie (a ściślej – stosowania ustawy implementującej PSD) ma kwalifikacja danych usług jako usługi płatnicze, wymienione w załączniku do PSD.

Istotne są również reguły interpretacyjne, które będą miały zastosowanie do ustawy implementującej Dyrektywę.

Ogólny obowiązek interpretacji ustawy implementującej PSD w świetle prawa wspólnotowego

PSD jest tzw. „dyrektywą wysokiej harmonizacji”. Zgodnie z art. 86 państwa członkowskie są zobowiązane do implementacji jej postanowień w całości. Odstępstwa są możliwe jedynie w ramach tzw. opcji narodowych, wskazanych w art. 86 ust. 1.

Powyższe oznacza, iż ustawodawca implementując dyrektywę powinien uwzględniać przede wszystkim cel jej wprowadzenia na szczeblu europejskim – czyli stworzenie wspólnych ram prawnych dla usług płatniczych w ramach całej Unii Europejskiej, z uwzględnieniem umożliwienia swobodnego przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Stąd postanowienia dyrektywy powinny być jednolicie interpretowane na obszarze całej Unii Europejskiej. Nie oznacza to oczywiście, iż ustawodawca polski jest zobowiązany do czystego „przeniesienia” przepisów dyrektywy do ustawy implementującej – w tym zakresie powinna być uwzględniona specyfika polskiego systemu prawnego⁴.

Implementacja PSD dokonana za pomocą ustawy będzie również skutkowała obowiązkiem sądów, ale też organów administracji (np. Komisji Nadzoru Finansowego) „prowspólnotowej” interpretacji przepisów tej ustawy. Będzie to oznaczało stosowanie przy orzekaniu na podstawie ustawy implementującej przede wszystkim interpretacji uwzględniającej cel i brzmienie PSD. Odnosić się to będzie również do instytucji prawnych wprowadzonych poprzez implementację PSD. Charakter tych instytucji powinien być ustalany wg prawa Unii Europejskiej, nie zaś wyłącznie prawa polskiego. W razie odstępstw pomiędzy brzmieniem ustawy implementującej i PSD zastosowanie mieć będzie zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego, czyli PSD. Zasada ta ma na celu zapewnienie efektywności przepisom prawa wspólnotowego, które nie są bezpośrednio skuteczne⁵.

³ W zakresie obowiązku uzyskania zezwolenia na działalność instytucji płatniczych PSD przewiduje w art. 88 przepisy przejściowe. Przepisy te nie dotyczą jednak obowiązku stosowania ustawy implementującej PSD w zakresie obowiązków informacyjnych i innych wymogów przewidzianych przez PSD.

⁴ Zob. poniższe uwagi dotyczące implementacji pojęcia „instrument płatniczy” w niemieckim projekcie ustawy implementującej PSD.

⁵ Odnosnie „prowspólnotowej” interpretacji prawa por. A.Wróbel: Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy, Zakamycze 2005, s. 436; R. Zenc: Prowspólnotowa wykładnia polskiego prawa administracyjnego w C. Mik: Wykładania prawa Unii Europejskiej, Toruń 2008; M. Piechocki: Bezpośrednia horyzontalna i incydentalnie horyzontalna skuteczność dyrektyw w krajowym porządku prawnym w D. Kornobis-Romanowska: Stosowanie prawa wspólnotowego w prawie wewnętrznym z uwzględnieniem prawa polskiego, 2004 r.

Usługi płatnicze – nowa kategoria usług

Usługi płatnicze są nową kategorią usług wprowadzonych przez dyrektywę PSD⁶. Definicję usług płatniczych zawiera art. 4 pkt. 3 PSD. Zgodnie z tym przepisem „usługa płatnicza” oznacza wszelką działalność gospodarczą wymienioną w załączniku.

Zgodnie z załącznikiem usługi płatnicze to:

1. Usługi umożliwiające złożenie gotówki na rachunku płatniczym oraz wszelkie działania niezbędne do prowadzenia rachunku płatniczego;
2. Usługi umożliwiające wypłaty gotówkowe z rachunku płatniczego oraz działania niezbędne do prowadzenia rachunku płatniczego;
3. Wykonywanie transakcji płatniczych, w tym transfer środków na rachunek płatniczy u dostawcy usług płatniczych użytkownika lub u innego dostawcy usług płatniczych:
 - realizacja usług polecenia zapłaty, w tym jednorazowych poleceń zapłaty,
 - realizacja transakcji płatniczych przy użyciu karty płatniczej bądź podobnego instrumentu,
 - realizacja przelewów bankowych, w tym stałych zleceń;
4. Wykonywanie transakcji płatniczych, jeżeli środki mają pokrycie w linii kredytowej przyznanej użytkownikowi usług płatniczych:
 - realizacja usług polecenia zapłaty, w tym jednorazowych poleceń zapłaty,
 - realizacja transakcji płatniczych przy użyciu karty płatniczej bądź podobnego instrumentu,
 - realizacja przelewów bankowych, w tym stałych zleceń;
5. Wydawanie lub nabywanie instrumentów płatniczych;
6. Usługi przekazów pieniężnych;
7. Wykonywanie transakcji płatniczych, w ramach których zgoda płatnika na wykonanie transakcji płatniczej udzielana jest przy użyciu urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, a płatność przekazywana jest operatorowi systemu telekomunikacyjnego, informatycznego lub operatorowi sieci, działającemu jedynie jako pośrednik pomiędzy użytkownikiem usługi płatniczej a dostawcą towarów i usług.

Zamknięty katalog usług płatniczych

Katalog usług płatniczych umieszczony w załączniku do PSD jest katalogiem zamkniętym. Oznacza to, iż zgodnie z art. 86 PSD państwa członkowskie nie są uprawnione do rozszerzania czy zawężania tego katalogu. Odstępstwa są przewidziane dla tzw. opcji narodowych, nie dotyczą one jednakże zmian dotyczących katalogu usług płatniczych⁷. Stąd świadczenie usług wskazane w załączniku do PSD jest możliwe jedynie przez dostawców usług płatniczych (kto to) i powoduje konsekwencje określone w PSD.

Świadczenie usług płatniczych - działalność gospodarcza

Wydaje się, iż nie ma przeszkód żeby uznać „działalność gospodarczą”, o której mowa w art. 4 pkt 3 PSD za działalność w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności

⁶ Kwalifikacja usług płatniczych jako usług finansowych – zob. J. Gliniecka: Zasada przejrzystości świadczenia usług płatniczych jako warunek bezpiecznego korzystania z elektronicznych instrumentów płatniczych na tle rozwiązań prawnych dyrektywy PSD, Prawo Bankowe nr 9/2008.

⁷ „Opcje narodowe” wskazane są w art. 86 ust. 1 PSD.

gospodarczej⁸. Zgodnie z tą definicją legalną, działalność gospodarcza jest to zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Stąd też każda działalność mająca za przedmiot usługi wskazane w załączniku do PSD, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły będzie działalnością gospodarczą. Skutkuje to obowiązkiem stosowania przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej do świadczenia usług płatniczych.

Konsekwencją powyższej definicji będzie fakt, iż okazjonalne, nie spełniające warunków działalności gospodarczej, nie będzie świadczeniem usług płatniczych w rozumieniu Dyrektywy i nie będzie skutkowało nałożeniem obowiązków wynikających z PSD.

Z charakteru usług płatniczych wynika, iż mają one charakter pomocniczy. Są świadczone przez podmioty bezpośrednio nie zaangażowane w podstawowy stosunek prawny, z którego wynika obowiązek świadczenia usług lub dostawy towarów lub inny obowiązek, oraz zapłata ceny. Decydujące znaczenie przy kwalifikacji danych usług, jako usługi płatnicze, ma umożliwienie płatnikowi dokonanie zapłaty a odbiorcy jej odebranie. Zapłata może być przy tym dokonana poprzez banknoty i monety, zapis księgowy i pieniądz elektroniczny⁹. Podmiot świadczący te usługi dokonuje operacji zmierzających do zmiany posiadania środków pieniężnych należących do podmiotów bezpośrednio zaangażowanych w transakcję.

Ustawowo dopuszczony środek zapłaty

Wyjaśnienia wymaga kwestia kwalifikacji usług jako usługi płatnicze w wypadkach, kiedy następuje umożliwienie transferu jednostek nie będących prawnym środkiem zapłaty dopuszczonym przez jakiegokolwiek państwo. Będą to rozmaite przypadki gier oraz sytuacje, kiedy na mocy prywatnoprawnych porozumień dane jednostki są wymieniane na inne jednostki¹⁰. Z załącznika do PSD wynika iż usługami płatniczymi są usługi, których przedmiotem są „środki”, czyli zgodnie z art. 4 pkt 14 PSD banknoty i monety, zapis księgowy i pieniądz elektroniczny. Usługi płatnicze nie będą miały zastosowania w przypadku transferu środków nie będących ustawowym środkiem zapłaty żadnego z Państw Członkowskich oraz państw trzecich. PSD znajdzie jednak zastosowanie, kiedy np. te jednostki będą wymieniane na walutę stanowiącą ustawowy środek zapłaty¹¹.

Poszczególne kategorie usług płatniczych

Rachunek płatniczy

Usługami płatniczymi będą usługi umożliwiające złożenie gotówki na rachunku płatniczym, jak również wypłatę gotówki z rachunku płatniczego oraz wszelkie działania związane z prowadzeniem rachunku płatniczego. Rachunkiem płatniczym jest w rozumieniu PSD „rachunek prowadzony w

⁸ Dz. U. Nr 173, poz. 1807 ze zm. W zakresie rozumienia pojęcia działalności gospodarczej w prawie Unii Europejskiej zob. C. Kosikowski, Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, Warszawa 2005, s. 20.

⁹ Zgodnie z art. 4 pkt 14 PSD: „środki” oznaczają banknoty i monety, zapis księgowy i pieniądz elektroniczny określone w art. 1 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2000/46/WE.

¹⁰ Np. „Linden dolary” jako środek wymiany w „Second Life”.

¹¹ Por. Deutsche Bundesregierung, Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der aufsichtsrechtlichen Vorschriften der Zahlungsdiensterichtlinie (Zahlungsdiensteumsetzungsgesetz), Drucksache 16/11613, www.bundestag.de, uwagi do § 1 ust. 2.

imieniu jednego lub większej liczby użytkowników usług płatniczych, wykorzystywany do wykonywania transakcji płatniczych” (art. 4 pkt 14)¹².

Rachunek płatniczy będzie stanowił zapis księgowy (i najczęściej informatyczny) stanowiący odzwierciedlenie więzi zobowiązaniowej pomiędzy użytkownikiem usług płatniczych a prowadzącym rachunek płatniczy dostawcą usług płatniczych. Użytkownik usług płatniczych posiada określone prawa w stosunku do dostawcy usług płatniczych, w szczególności do dysponowania środkami na tym rachunku. Rachunkiem płatniczym nie będzie wewnętrzne konto, prowadzone przez dostawcę usług płatniczych, wykorzystywane wyłącznie do rozliczeń wewnętrznych¹³.

Prowadzenie rachunku płatniczego stanowić będzie element umowy rachunku bankowego. W odróżnieniu jednak od rachunku bankowego, który w zależności od jego rodzaju będzie uprawniał posiadacza do szerszego zakresu czynności (np. przyjmowania wkładów, otrzymywania odsetek), posiadanie rachunku płatniczego będzie uprawniało zarówno użytkownika jak i dostawcę usług płatniczych jedynie do działań zmierzających do realizacji transakcji płatniczej. Stąd też instytucje płatnicze są uprawnione w stosunku do środków zgromadzonych na kontach płatniczych jedynie do czynności dopuszczonych przez PSD.

Oprocentowanie środków na rachunku płatniczym

Środki zgromadzone na rachunkach płatniczych instytucji płatniczych nie są ani wkładami w rozumieniu art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe¹⁴, na których przyjmowanie potrzebne jest zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego, ani też pieniądzem elektronicznym w rozumieniu art. 4 ust. 5 ustawy Prawo bankowe. Dlatego środki te nie powinny podlegać oprocentowaniu, ponieważ wg postanowień Ustawy mogą służyć jedynie do przeprowadzania transakcji płatniczych. Zasada ta dotyczy również środków zgromadzonych na rachunkach płatniczych instytucji płatniczych służących do przeprowadzania transakcji dokonywanych przez posiadacza karty kredytowej. Środki te nie stanowią wkładów¹⁵.

Polecenie zapłaty, polecenie przelewu, karta płatnicza

Nadanie wspólnych ram prawnych usługom płatniczym takim jak polecenie zapłaty, polecenie przelewu oraz karta płatnicza na obszarze Unii Europejskiej stanowi realizację założeń przyjętych w ramach SEPA¹⁶. Konsekwencją objęcia regulacją PSD usług polecenia przelewu, polecenia zapłaty oraz kart płatniczych będzie konieczność nowelizacji ustawy Prawo bankowe, oraz ustawy z dnia 12

¹² PSD definiuje również pojęcia użytkownika usług płatniczych – „osoba fizyczna lub prawna korzystająca z usług płatniczych w charakterze płatnika albo odbiorcy, lub obu łącznie” (art. 4 pkt. 10). Płatnik oznacza „osobę fizyczną lub prawną, która jest właścicielem rachunku płatniczego i składa zlecenie płatnicze z tego rachunku płatniczego, lub w przypadku gdy rachunek płatniczy nie istnieje – osobę fizyczną lub prawną, która składa zlecenie płatnicze”. Odbiorca oznacza „osobę fizyczną lub prawną będącą zamierzonym odbiorcą środków stanowiących przedmiot transakcji płatniczej”. Transakcja płatnicza oznacza „działanie zainicjowane przez płatnika lub odbiorcę, polegające na lokowaniu, transferze lub wycofaniu środków, niezależnie od rodzaju pierwotnych zobowiązań między płatnikiem a odbiorcą”.

¹³Por. Deutsche Bundesregierung, Entwurf eines Gesetzes....., uwagi do § 1 ust. 3.

¹⁴ Tekst jedn. Dz.U. Nr 72, poz. 665.

¹⁵Por. FSA, Perimeter Guidance (Payment Services Scope) Instrument 2009, pkt 15.2.Q5, <http://www.fsa.gov.uk>. Por. także Deutsche Bundesregierung, Entwurf eines Gesetzes..., §2 ust. 2 zdanie 2: “Środki zgromadzone na rachunkach płatniczych instytucji płatniczej nie mogą być oprocentowane”.

¹⁶ Odnośnie SEPA zob. K. Lewandowski: Jednolity Obszar Płatności w Euro (SEPA): koncepcja i wdrożenie, Prawo Bankowe nr 10/2008; J. Glińska: Zasada przejrzystości...

wrzesnia 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych¹⁷, które dotychczas regulowały te kwestie.

Do rozwiązania dla polskiego ustawodawcy pozostaje ewentualny problem dualizmu w zakresie regulacji usług płatniczych, szczególnie istotny w przypadku wyżej wskazanych form płatności.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 Dyrektywy, ma ona zastosowanie do usług płatniczych świadczonych na terytorium Wspólnoty. W konsekwencji usługi płatnicze, gdzie jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium Wspólnoty, ale miejsce świadczenia usług znajduje się poza Wspólnotą, nie podlegają reżimowi prawnemu ustanowionemu w PSD. Przykładowo w niemieckim projekcie ustawy implementującej prywatnoprawne przepisy PSD zaproponowane jest rozciągnięcie reżimu prawnego ustanowionego w Dyrektywie na wszystkie transakcje na płaszczyźnie międzynarodowej¹⁸.

Wydawanie i nabywanie instrumentów płatniczych

Usługą płatniczą będzie również wydawanie i nabywanie instrumentów płatniczych. Instrumentem płatniczym będzie, zgodnie z art. 4 pkt. 23, „każde zindywidualizowane urządzenie i/lub uzgodniony przez użytkownika usług płatniczych i dostawcę usług płatniczych zbiór procedur, z których korzysta użytkownik usług płatniczych w celu zainicjowania zlecenia płatniczego”.

W zakres pojęcia instrumentu płatniczego będą więc wchodzić przedmioty materialne, jak na przykład karty służące do dokonywania płatności, karty z zapisanym pieniądzem elektronicznym. W zakres tego pojęcia wchodzić będą również procedury techniczne, wymagające do przeprowadzenia potwierdzenia numerem PIN, numerem karty lub kodem CVC/CVV zawartym na karcie, umożliwiające płatność za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej lub teleinformatycznej. Definicją objęte są również co do zasady usługi przedpłacone w rodzaju „pre-paid”, jak też usługi „post paid”.. Instrumentem płatniczym będą również procedury umożliwiające dokonanie płatności za pośrednictwem telefonu komórkowego, jak również tzw. „pieniądz sieciowy”¹⁹. Poszczególne usługi płatnicze, takie jak polecenie przelewu, polecenie zapłaty, przekaz czy też inne sposoby przeprowadzania rozliczeń takie jak czek, weksel czy gotówka nie stanowią instrumentów płatniczych. Mogą jednak wymagać użycia instrumentu płatniczego w celu zainicjowania zlecenia płatniczego. Instrumentem płatniczym będą jedynie urządzenia i zbiory procedur zindywidualizowane.

W praktyce mogą wystąpić trudności z określeniem co jest a co nie jest instrumentem płatniczym. W niemieckim projekcie ustawy implementującej PSD²⁰ jako określenie instrumentu płatniczego zaproponowana jest nazwa Zahlungsauffertigungsinstrument – instrument służący do autentykacji płatności. Wydaje się to dobrą wskazówką przy ustalaniu desygnatów pojęcia instrumentu płatniczego.

Usługi przekazów pieniężnych

Przy kwalifikacji danej usługi jako przekazu w rozumieniu PSD decydujące znaczenie ma brak użycia konta płatniczego w relacji płatnik – użytkownik usług płatniczych, do dokonania danej usługi. Nie

¹⁷ Dz. U. Nr 169, poz. 1385 ze zm.

¹⁸ Bundesregierung, Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Verbraucherkreditrichtlinie, des zivilrechtlichen Teils der Zahlungsdiensterichtlinie sowie zur Neuordnung der Vorschriften über das Widerrufs- und Rückgaberecht, Drucksache 848/08, www.bundesrat.de, uwagi do nr 47.

¹⁹ por. Perimeter Guidance..., pkt 15.2.Q18. Odnośnie „pieniądza sieciowego” por. R. W. Kaszubski, P. Widawski, Pieniądz elektroniczny- znaczenie pojęcia, Glosa nr 3/2004.

²⁰ Deutsche Bundesregierung, Entwurf eines Gesetzes...- § 2 ust. 5.

jest konieczne, żeby wpłata następowała w gotówce. Transfer środków pieniężnych może też nastąpić przy użyciu polecenia przelewu, czeku, pieniądza elektronicznego, polecenia zapłaty itp.

Zgodnie ze wstępem do PSD, pkt 7, poprzez usługę przekazu pieniężnego należy również rozumieć usługę świadczoną na rzecz ogółu klientów przez supermarkety, akceptantów i innych dostawców detalicznych, umożliwiającą płacenie rachunków za media i innych stałych opłat związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego. Podmioty te nie będą jednak podmiotami świadczącymi usługi płatnicze, jeżeli ich usługi będą sprowadzały się do udostępnienia miejsca lub urządzeń (terminali POS) innym podmiotom, udostępniającym takie usługi.

W definicji przekazu nie mieści się świadczenie usług wykorzystywanych przy sprzedaży wysyłkowej i polegających na odbiorze gotówki od odbiorcy towarów w zamian za wydanie towarów (tzw. pobranie)²¹.

Usługi świadczone przez operatorów

W pkt. 7 załącznika do PSD uregulowana jest sytuacja, kiedy operator działa jako pośrednik pomiędzy użytkownikiem usługi płatniczej a dostawcą towarów i usług. Przypadki, kiedy operator działa w imieniu własnym przy spełnieniu innych przesłanek określonych w Ustawie są objęte wyłączeniem. (por. art. 3 lit. 1) PSD). Będą to np. sytuacje, gdzie płatność za towary lub usługi następuje wskutek obciążenia rachunku telefonicznego płatnika (np. za pomocą sms, rozmaite usługi infolinii) Będą to też np. usługi umożliwiające płatność za bilety komunikacji miejskiej za pośrednictwem telefonu komórkowego.

Świadczenie tych usług będzie wymagało zezwolenia na podstawie niniejszej ustawy, o ile nie będzie wykonywane przez podmioty wskazane w art. 1 ust. 1 Dyrektywy.

Podsumowanie

Świadczenie usług płatniczych w rozumieniu załącznika do PSD będzie wiązało się z koniecznością spełnienia obowiązków w zakresie zapewnienia przejrzystości usług płatniczych poprzez odpowiednie informowanie użytkowników usług płatniczych, jak również w zakresie zapewnienia użytkownikom odpowiednich uprawnień (w szczególności użytkownikowi będącemu konsumentem). W niektórych przypadkach świadczenie usług płatniczych będzie się wiązało z obowiązkiem uzyskania zezwolenia na działalność w charakterze usług płatniczych.

PSD wprowadza szereg nowych instytucji prawnych, z których część jest wymieniona w niniejszym artykule. W trakcie ich implementacji do krajowego systemu prawnego, oraz późniejszej interpretacji ustawy implementującej szczególne znaczenie będzie miało jednolite rozumienie pojęć na obszarze całej Unii Europejskiej i „prowspółnotowy” obowiązek interpretacji.

Dyrektywa ustala zamknięty katalog usług płatniczych. Świadczenie usług płatniczych określa jako działalność gospodarczą, co będzie wiązało się ze stosowaniem do świadczenia usług płatniczych również ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej²². Odrębnym zagadnieniem, które będzie wymagać uregulowania, będzie kwestia umiejscowienia w przepisach prawa ustawy implementującej PSD, w szczególności jej relacji do ustawy Prawo bankowe i ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych.

²¹ por. Deutsche Bundesregierung, Entwurf eines Gesetzes..., uwagi do § 1 ust. 2 pkt 6.

Usługi płatnicze mogą mieć za przedmiot jedynie środki będące oficjalnym środkiem płatniczym państw członkowskich Unii Europejskiej lub państw trzecich. Kwestią wymagającą wyjaśnienia (a może też uregulowania w ustawie implementującej) jest kwestia możliwości oprocentowania środków zgromadzonych na rachunku płatniczym instytucji płatniczej.

Dyrektywa w zakresie uregulowań dotyczących polecenia zapłaty, polecenia przelewu i karty płatniczej stanowi nadanie ram prawnych mechanizmom wprowadzonym w ramach SEPA. W tym kontekście do rozwiązania dla polskiego ustawodawcy pozostaje zagadnienie dualizmu prawnego w zakresie świadczenia usług płatniczych na terytorium Wspólnoty objętych PSD oraz poza tym terytorium.

Za usługę płatniczą została uznana usługa przekazu pieniężnego, która w rozumieniu Dyrektywy obejmuje również umożliwienie płacenia rachunków za media i innych opłat przez supermarkety i akceptantów.

Jako usługę płatniczą Dyrektywa uznaje także wykonywanie transakcji płatniczych, gdzie płatność przekazywana jest operatorowi systemu telekomunikacyjnego, informatycznego lub operatorowi sieci. Będzie to skutkowało objęciem zakresem obowiązywania ustawy rozmaitych usług umożliwiających płatność za pomocą sms, czy usług infolinii.

Dyrektywa wprowadza szereg nowych instytucji prawnych, których status będzie wymagał zarówno zainteresowania ze strony nauki prawa, jak i czysto praktycznej wykładni. W szczególności trudności interpretacyjne może wywoływać pojęcie instrumentu płatniczego, rozumianego jako przedmiot materialny ale i zbiór procedur, jak również pojęcie rachunku płatniczego i jego relacji do już istniejących instytucji prawnych, takich jak np. umowa rachunku bankowego.

Przy kwalifikacji danych usług jako usług płatniczych należy pamiętać, iż Dyrektywa w art. 3 zawiera tzw. wyłączenia - wyliczenie działalności które mimo, iż mogą spełniać definicję zawartą w załączniku do PSD, nie są świadczeniem usług płatniczych.

Michał Grabowski

radca prawny w Warszawie